Instrukcja dla prowadzącego

klasy 7–8

Czas gry	Gracze	Zagadki
35–45 minut	3–4 osoby w zespole	5 kopert, 5 kłódek

1 Co przygotować

- wydruk stron 3–10 dla każdego zespołu (rozkaz, Karta kodów, koperty, dyplom)
- 5 kopert z numerami 1–5 dla każdego zespołu
- ołówki, kartki na obliczenia
- stoper; opcjonalnie kalkulator do sprawdzania (nie do liczenia!)

2 Przygotowanie (10 minut)

1. Włóż strony z zagadkami do kopert: koperta 1 = strona 5 … koperta 5 = strona 9.
2. Klucz rozwiązań (ostatnia strona) zostaw u siebie.
3. Jeśli masz kłódkę szyfrową na 4 cyfry, ustaw kod 7912 (kłódka 2) albo 4123 (kłódka 4).
4. Ustal karę za podpowiedź (np. +2 minuty) – w starszych klasach to motywuje do samodzielności.

3 Przebieg gry

1. Przeczytaj rozkaz z Biura Szyfrów (strona 3). Daj zespołowi Kartę kodów i kopertę 1.
2. Zespół rozwiązuje zagadkę, wpisuje kod i pokazuje go tobie.
3. Kod dobry – następna koperta. Kod zły – „Sprawdźcie jeszcze raz”, bez wskazywania błędu.
4. Po kłódce 5 zapisz czas (z karami) i wręcz dyplomy. Zespół z najlepszym czasem wygrywa.

Podpowiedzi i wersja dla nauczyciela

4 Podpowiedzi – dawaj po jednej, gdy drużyna utknie na dłużej niż 5 minut

Koperta 1	25% to jedna czwarta. 30% z 40 to 0,3 · 40.
Koperta 2	W drugim równaniu najpierw podziel obie strony przez 2. W trzecim odejmij 2, potem pomnóż przez 3.
Koperta 3	Pierwsza liczba to wiersz, druga – kolumna. 25 = wiersz 2, kolumna 5.
Koperta 4	Gamma ma niższy numer niż Alfa i Delta. Gamma i Delta są obok siebie – zacznijcie od Gammy w pokoju 1.
Koperta 5	Najpierw x (w prawo/w lewo), potem y (w górę/w dół). (–3, 2): 3 w lewo, 2 w górę.

5 Wersja dla nauczyciela (1 lekcja, 45 minut)

Cel lekcji: uczeń oblicza procent liczby, rozwiązuje równania pierwszego stopnia, odczytuje współrzędne punktów, stosuje szyfr Polibiusza, rozwiązuje zadanie logiczne i poznaje historię złamania Enigmy.

5 minut	Krótka opowieść o Biurze Szyfrów i Enigmie, podział na zespoły, rozkaz.
35 minut	Gra: zespoły rozwiązują koperty 1–5.
5 minut	Omówienie: która matematyka przydała się najbardziej? Dlaczego matematycy byli dobrymi kryptologami? Dyplomy.

Złamać szyfr · klasy 7–8

Rozkaz z Biura Szyfrów

ŚCIŚLE TAJNE. Do: zespół kryptologów. Od: szef Biura Szyfrów.

Na przełomie 1932 i 1933 roku trzej młodzi polscy matematycy – Marian Rejewski, Jerzy Różycki i Henryk Zygalski – jako pierwsi na świecie złamali szyfr niemieckiej maszyny Enigma. Ich praca bardzo pomogła aliantom w czasie II wojny światowej.

Wasze zadanie jest mniejsze, ale też wymaga matematyki i logiki. W naszym sejfie zamknięto teczkę z tajnymi planami. Sejf ma pięć zabezpieczeń. Każde z nich otworzy kod ukryty w kopercie.

Otwierajcie koperty po kolei. Kody wpisujcie na Karcie kodów i pokazujcie prowadzącemu – dobry kod otwiera następną kopertę.

Powodzenia.
Szef Biura Szyfrów

Zasady: zapisujcie obliczenia, sprawdzajcie się nawzajem. Macie 45 minut. Podpowiedź kosztuje 2 minuty.

Złamać szyfr · klasy 7–8

Karta kodów

Wpisz kod z każdej koperty. Pokaż go prowadzącemu.

Zespół: _____ Klasa: _____ Data: _____

Kłódka 1
liczby
☐☐☐☐☐☐

Kłódka 2
liczby
☐☐☐☐

Kłódka 3
nazwisko
☐☐☐☐☐☐☐☐

Kłódka 4
liczby
☐☐☐☐

Kłódka 5
słowo
☐☐☐☐☐☐

Wszystkie zabezpieczenia zdjęte? Sejf otwarty. Misja wykonana!

Przechwycone depesze

Kłódka 1

Nasz nasłuch przechwycił w ciągu dnia **40 depesz**. **25%** z nich to depesze z rana, **30%** – z południa, a pozostałe – z wieczora.

1 **Ile depesz przechwycono rano?**

_____ ☐☐

2 **Ile depesz przechwycono w południe?**

_____ ☐☐

3 **Ile depesz przechwycono wieczorem?**

_____ ☐☐

4 **Sprawdzenie: jakim procentem wszystkich depesz są depesze wieczorne?**

_____ _____ %

Kod do kłódki 1: odpowiedzi z zadań 1, 2 i 3 zapisane jedna po drugiej (6 cyfr).

Równania z sejfu

Kłódka 2

Na drzwiach sejfu wygrawerowano trzy równania. Rozwiąż je i sprawdź każde rozwiązanie, podstawiając je do równania.

1 **Rozwiąż równanie:**

$3x + 5 = 26$

$x =$ ☐

2 **Rozwiąż równanie:**

$2(x - 4) = 10$

$x =$ ☐

3 **Rozwiąż równanie:**

$x/3 + 2 = 6$

$x =$ ☐☐

Kod do kłódki 2: trzy rozwiązania zapisane jedno po drugim (4 cyfry).

Kwadrat Polibiusza

Kłódka 3

Grecki historyk Polibiusz wymyślił szyfr, w którym każdą literę zastępuje para liczb: **numer wiersza** i **numer kolumny**. Na przykład litera A to 11, a litera M to 35.

	1	2	3	4	5	6
1	A	Ą	B	C	Ć	D
2	E	Ę	F	G	H	I
3	J	K	L	Ł	M	N
4	Ń	O	Ó	P	R	S
5	Ś	T	U	W	Y	Z
6	Ź	Ż				

1 **Odszyfruj nazwisko jednego z pogromców Enigmy:**

45	21	31	21	54	46	32	26

2 **Zaszyfruj tym samym sposobem nazwisko HENRYKA ZYGALSKIEGO (sprawdź się w parze):**

Odszyfrowane nazwisko to kod do kłódki 3.

Czterech agentów

Kłódka 4

Na korytarzu Biura są cztery pokoje w rzędzie, o numerach 1–4. W każdym pracuje jeden agent: **Alfa, Beta, Gamma** albo **Delta**. Każda wskazówka jest potrzebna.

1 Wskazówki:

1. Agent Alfa siedzi w pokoju o wyższym numerze niż agent Gamma.
2. Agent Beta nie siedzi w pokoju sąsiadującym z pokojem agenta Alfy.
3. Pokoje agentów Gammy i Delty sąsiadują ze sobą.
4. Agent Delta siedzi w pokoju o wyższym numerze niż agent Gamma.

2 Tabela pomocnicza (✗ / ✓):

	pokój 1	pokój 2	pokój 3	pokój 4
Alfa				
Beta				
Gamma				
Delta				

3 Kod do kłódki 4: numery pokojów agentów Alfa, Beta, Gamma, Delta – w tej kolejności.

Alfa ☐ Beta ☐ Gamma ☐ Delta ☐

Mapa punktów

Kłódka 5

Ostatnie hasło ukryto w układzie współrzędnych. Odczytaj, jaka litera stoi w każdym punkcie (x, y).

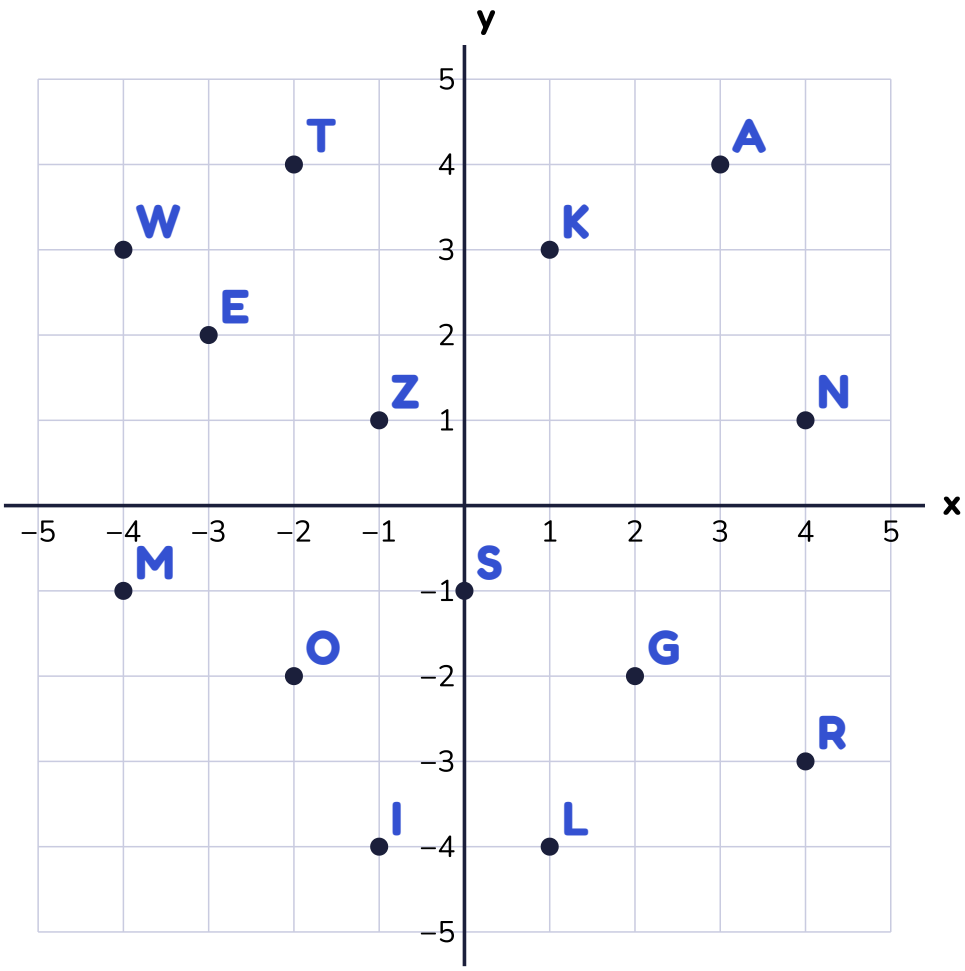

1 **Punkty po kolei:**

(−3, 2)	(4, 1)	(−1, −4)	(2, −2)	(−4, −1)	(3, 4)

Hasło to kod do kłódki 5 – i nazwa maszyny szyfrującej z historii.

Złamać szyfr · klasy 7–8

Dyplom kryptologa

Drużyna

_____

w składzie:

_____

_____

_____

złamała pięć zabezpieczeń sejfu Biura Szyfrów i odzyskała tajną teczkę!

czas ucieczki (min)	data	podpis prowadzącego
_____	_____	_____

DLA DOROSŁEGO: Złamać szyfr · klasy 7–8

Klucz – rozwiązania krok po kroku

Koperta 1 – procenty: 101218

25% z 40 = 10; 30% z 40 = 12; 40 − 10 − 12 = 18 (to 45% wszystkich depesz).

Koperta 2 – równania: 7912

3x = 21, x = 7; x − 4 = 5, x = 9; x/3 = 4, x = 12.

Koperta 3 – Polibiusz: REJEWSKI

45 21 31 21 54 46 32 26. Zygalski: 56 55 24 11 33 46 32 26.

Koperta 4 – agenci: 4123

Gamma ma niższy numer niż Alfa i Delta, a Delta jest tuż obok niej, więc Gamma nie stoi na 4. Gamma 3 → Delta 4, Alfa nie ma wyższego pokoju – źle. Gamma 2 → Delta 3, Alfa 4, Beta 1 (Beta nie obok Alfy – dobrze). Gamma 1 → Delta 2, Alfa i Beta zajmują 3 i 4 – zawsze obok siebie, źle. Kod: Alfa 4, Beta 1, Gamma 2, Delta 3.

Koperta 5 – współrzędne: ENIGMA

(-3, 2) = E, (4, 1) = N, (-1, -4) = I, (2, -2) = G, (-4, -1) = M, (3, 4) = A.

Karta kodów

101218 · 7912 · REJEWSKI · 4123 · ENIGMA

Obrazki: Twemoji © Twitter, Inc. i współtwórcy, licencja CC BY 4.0.